

regional, national and global, from the perspective of different scientists is defined. Some approaches of various scientists to the interpretation of the essence of separate territorial risks in development of the national economy are generalized and systematized. The author's definition of the essence of aforementioned categories considering the needs of the study of processes of the national economy is submitted.

Keywords: risk, national economy, development, regional risk, local risk, national risk, global risk, globalization.

УДК 336.226.46(477)

Доц. Н.М. Матвійчук, канд. екон. наук –
Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні фінансові інструменти стимулювання енергозбереження в Україні. Проаналізовано стимули до енергозбереження у сфері альтернативної енергетики. Досліджено податкові та митні пільги для підприємств, які виготовляють та використовують енергозберігаюче обладнання. Висвітлено фінансові стимули в житловому секторі, зокрема: цінні інструменти, безкоштовне встановлення лічильників газу, компенсація державою частини кредитів на утеплення будинків та придбання негазових котлів. Визначено основні проблеми використання фінансових стимулів енергозбереження та запропоновано напрями їх вдосконалення для підприємств та населення.

Ключові слова: енергозбереження, фінансове стимулювання енергозбереження, альтернативна енергетика, податкові стимули, кредитні інструменти стимулювання енергозбереження, "зелений" тариф, енергозберігаюче обладнання.

Постановка проблеми. Проблема енергозбереження в Україні є досить актуальною на сьогодні, оскільки недостатня забезпеченість власними енергоресурсами та неефективне їх використання зумовлюють зниження рівня національної економічної безпеки країни, підвищують її енергетичну залежність від інших країн. Україна водночас є енергодефіцитною та енергоємною державою і власними джерелами задовольняє свої потреби в паливно-енергетичних ресурсах менш ніж на 50 %.

Частка відновлювальних джерел енергії у структурі постачання енергії у 2013 р. становила 8,1 % [1], тоді як аналогічний показник у Швеції становив 37,2 %, Латвії – 36,4 %, Австрії – 30,1 %, Фінляндії – 29,2 %, Данії – 23,3 % [2]. Тому в сучасних умовах нестачі енергетичних ресурсів постає питання пошуку оптимальних інструментів стимулювання енергозбереження на державному рівні та зміна структури використання ресурсів з акцентом на ресурси відновлювані й невичерпні.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми енергозбереження та енергоефективності досліджували такі науковці: С. Бевз, С. Денисюк, Г. Дзяна, В. Жовтянський, М. Ковалко, В. Микитенко, А. Праховник, І. Розпутенко, О. Суходоля, А. Шидловський та ін. Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень з цих питань, варто зазначити, що фінансові стимули енергозбереження в Україні було впроваджено в дію лише починаючи з 2008-2009 рр., багато з них (насамперед це стосується податкових пільг) було відмінено наприкінці 2014 р. Тому проблеми фінансового стимулювання енергозбереження в Україні потребують подальшого вивчення.

Мета дослідження – визначити особливості застосування фінансових стимулів енергозбереження для вітчизняних підприємства та населення.

Виклад основного матеріалу. Згідно із ст. 11, 16 Закону України "Про енергозбереження" стимулювання енергозбереження в Україні здійснюють шляхом:

- надання податкових пільг підприємствам – виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам обладнання для використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива;
- надання податкових пільг підприємствам, які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, альтернативних видах палива;
- пріоритетного кредитування заходів щодо забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів;
- встановлення підвищених норм амортизації енергозберігаючих основних фондів;
- цільових державних та інших субсидій і безповоротного асигнування на виконання пошукових науково-дослідних робіт у сфері енергозберігаючих технологій і нетрадиційних видів енергії, на виробництво та освоєння нових видів енергозберігаючої техніки та технології;
- надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг для стимулювання використання енергозберігаючих технологій, обладнання і матеріалів [3].

Усі фінансові стимули загалом охоплюють два напрямки – економне використання традиційних енергетичних ресурсів і розвиток альтернативної енергетики. Основними інструментами стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні є: встановлення "зеленого" тарифу на електричну енергію, вироблену з альтернативних джерел, та надання митних і податкових пільг.

Донедавна від оподаткування ввізним митом і ПДВ звільнялися: 1) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовувалися платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не вироблялися в Україні; 2) технічні та транспортні засоби, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не вироблялися в Україні.

Однак наприкінці 2014 р. Кабінет Міністрів скасував постанову від 14.05.2008 р., яка затверджувала первинний список енергозберігаючих матеріалів та обладнання, звільнених від сплати ввізного мита та ПДВ, і низку документів, які вносили відповідні доповнення та зміни до існуючого переліку. Хоча це рішення Кабінету Міністрів матиме антистимулятивний вплив на імпортерів енергозберігаючого обладнання, варто зазначити, що можливістю пільгового ввезення такого устаткування та обладнання скористалися кілька українських підприємств, а саме підприємства альтернативної енергетики, для яких застосовується спеціальний "зелений" тариф.

"Зелений" тариф – гарантована закупівля електроенергії, виробленої з альтернативних джерел (насамперед сонячна та вітрова енергія) за підвищеною

ціною. Підвищена ціна гарантується виробникам альтернативної енергії через те, що собівартість виробництва електроенергії з відновлюваних джерел вища, ніж з традиційних, і без підтримки держави ця діяльність була б невігідною.

У кінцевому підсумку зелений тариф в Україні виплачує сонячним та вітровим електростанціям населення, оскільки всі виробники електроенергії продають її на оптовому ринку, який контролює Національна енергетична компанія "Укренерго". "Укренерго", водночас, збуває продукцію в Обленерго, які доводять електроенергію до кінцевих споживачів – фізичних та юридичних осіб. Хоча підприємства альтернативної енергетики в Україні генерують трохи більше 1 % від всієї виробленої електроенергії, однак витрати на виплату "зеленого тарифу" становлять близько 10 % від загальної суми коштів, які державне підприємство "Енергоринок" виплачує виробникам електроенергії.

Розвиток альтернативної енергетики в нашій державі розпочався як гонитва за надприбутками. Інвестори почали вкладати гроші в альтернативну енергетику лише через надвисокий "зелений" тариф (який значно перевищує розмір аналогічного тарифу в європейських країнах). Для прикладу, АЕС отримували за 1 кВт/год електроенергії лише 21 коп., тоді як сонячні електростанції – 505,09 коп., тобто у 24 рази більше.

На сьогодні в Україні склалася ситуація з монополією великих олігархічних компаній у сфері альтернативної енергетики, насамперед вітрової та сонячної. У 2009-2010 рр. найвищий тариф у майже 47 євроцентів за вироблену кВт/год отримали сонячні електростанції, майже 97 % з яких на той момент було зосереджено в компанії Activ Solar. Щоб уникнути сплати ввізного мита та ПДВ при ввезенні енергозберігаючого обладнання, ця компанія-імпортер замовляла китайським виробникам сонячні панелі нестандартних розмірів для сонячних електростанцій, щоб не купувати вітчизняні панелі.

У 2014 р. на виплату тарифів по "зеленій енергетиці" було витрачено 6,4 млрд грн. Враховуючи значну девальвацію гривні, в наступні роки ця сума може зрости, бо "зелений" тариф прив'язаний до євро. З іншого боку, значна частка сонячних та вітрових електростанцій залишилися на окупованій території і не отримують виплат з України. Для підприємств альтернативної енергетики донедавна також діяли такі податкові пільги: звільнення від податку на прибуток до 2020 р. (пільгу було скасовано 03.08.2014 р.), сплата 25 % нарахованої плати за землю.

Окрім цього, відповідно до ст. 158 Податкового кодексу підприємства, що впроваджували проекти з енергоефективності, платили 50 % податку на прибуток. Хоча цією п'ятирічною пільгою в Україні скористалося всього кілька підприємств, оскільки відповідно до даних Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, станом на 30 липня 2014 р. до реєстру енергоефективних підприємств було внесено лише три підприємства (ПАТ "Завод напівпровідників", ПАТ "Квазар", ПАТ "Оболонь"). Відповідно до цієї ж статті Податкового кодексу від оподаткування звільнялося 80 % прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва, а саме: обладнання, що працює на відновлюваних джерелах

енергії; матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; енергоефективного обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних [4].

"Зелений" тариф, багатомільйонні кредити державних банків, пряма фінансова державна допомога (200 млн грн у 2010 р.), пільги по ПДВ та ввізному миту дозволили забезпечити групі Activ Solar монополію на ринку і пролобіювати норми "місцевої складової" – мінімальний обсяг вітчизняного обладнання і послуг при спорудженні нових станцій для отримання "зеленого" тарифу має становити 50 %. Якби Україна мала потужності з виробництва обладнання для таких станцій, "місцева складова" сприяла б завантаженню вітчизняних заводів. Однак такі зміни в законодавстві тільки зміцнили позицію монополістів у сфері альтернативної енергетики.

У лютому 2015 р. Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері енергетики і комунальних послуг, знизилася тарифи на відпуск у мережу електроенергії, яка виробляється на сонячних електростанціях, на 55 %. Тарифи для інших видів альтернативної енергетики знижені на 50 %. Незважаючи на зниження зелених тарифів, відновлювана енергетика в Україні залишається доволі дорогою. Аби створити конкурентні умови у сфері альтернативної енергетики, Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері енергетики і комунальних послуг, пропонує скасувати "місцеву складову", замінивши її надбавкою в 10 % до "зеленого тарифу" тим, хто купуватиме для своїх підприємств "зеленої енергетики" українське обладнання. Також пропонується зменшити тарифи для альтернативної енергетики до середньосвітового рівня та поширити дію "зеленого тарифу" не тільки на юридичних осіб, а й на фізичних осіб. На наш погляд, такі кроки позитивно вплинуть на створення конкурентних умов у сфері альтернативної енергетики, заощадженні традиційних джерел енергії та позитивно вплинуть на довкілля.

З діючих податкових пільг варто відзначити тимчасове (до 01.01.2019 р.) звільнення від сплати ПДВ та ввізного мита операцій з: а) постачання техніки, обладнання, устаткування, що працює на альтернативних видах палива; б) імпорту техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні, а також технічних та транспортних засобів, у тому числі самостійних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні [5].

Хоча Закон України "Про енергозбереження" передбачає застосування підвищених норм амортизації енергозберігаючих основних фондів, Податковий кодекс таких пільг не встановлює. Законопроект про внесення змін до Податкового кодексу пропонується тимчасово, до 01.01.2020 р., звільнити від оподат-

кування ПДВ, ввізним митом та акцизним збором операції з ввезення на митну територію України транспортних засобів, оснащених електричними двигунами.

На сьогодні можна стверджувати, що в бюджетній сфері немає ефективних стимулів до енергозбереження. Навпаки, існуюча практика зменшення витрат із бюджету на утримання бюджетних установ, які зменшили споживання енергоносіїв та зекономили кошти внаслідок реалізації енергозберігаючих програм, не стимулює керівництво і працівників цих установ до подальшого енергозбереження. Адаже установа не отримує закономлених коштів і не має права ними розпоряджатися. Найкращим варіантом могло б стати створення механізму реалізації енергозберігаючих проектів у бюджетній сфері, використовуючи як кошти державного бюджету, так і приватні інвестиції з повернення коштів завдяки отриманій економії паливно-енергетичних ресурсів.

Оскільки значну частку енергоносіїв споживає житловий сектор, необхідні дієві стимули до енергозбереження, які держава гарантуватиме населенню. В Україні протягом останніх десятиліть склалася ситуація, за якої природні енергетичні ресурси споживали домогосподарства за заниженою ціною – населення платило за газ у 5 разів менше, ніж промисловість, а споживало близько 40 % природного газу. Витрати населення на енергоносії субсидіювала держава. Тому нещодавно підвищення їх вартості покликано стати одним із стимулів ефективнішого використання енергоносіїв. Прикладом використання цінового інструменту у стимулюванні енергозбереження також є диференціація вартості енергоносіїв залежно від обсягу їх споживання. Насамперед це стосується природного газу і електроенергії. Так, в Україні діють різні тарифи на електроенергію для населення при використанні багатозонних лічильників, які дають змогу сплачувати на 50 % менше за електроенергію, спожиту вночі. Однак для значної частки населення вартість встановлення таких лічильників є вагомою, тому вони поки не набули масового поширення.

Наша держава є однією з небагатьох країн світу, де досі можливе споживання енергоносіїв без прямого обліку споживання, що базується на середніх нормах споживання ресурсів на площу помешкання чи одну особу. Індивідуальні прилади обліку води, електроенергії і газу дають змогу вирішити проблему справедливого обліку та економії, а от встановлення індивідуальних приладів обліку тепла не в усіх будинках є технічно можливим. Тому непродуктивні витрати енергоресурсів перекладаються на споживача у вигляді завищених тарифів. Це не стимулює населення економити енергоресурси.

В Урядовій брошурі "Це дуже просто" запропоновано такі заходи, спрямовані на енергозбереження в житловому секторі: "мешканці будинків повинні: знизити споживання теплової енергії, зробити ремонт будинків для підвищення енергоефективності; встановити прилади обліку тепла; встановити регулятори тепла, щоб зменшити споживання залежно від погодних умов" [6, с. 5]. На практиці це зробити дуже важко. Особливо це стосується старих багатоквартирних будинків, де не дозволено встановлювати автономне опалення, і мешканці не мають змоги зменшувати споживання тепла, а лише можуть облікувати його споживання внаслідок встановлення будинкових лічильників обліку тепла. Ок-

рім цього, враховуючи низький рівень доходів більшості громадян України, зокрема порівняно з комунальними платежами, капітальний ремонт будинків з метою підвищення їх енергоефективності, є непідйомною статтею витрат для пересічного українця. Виходячи з цього, розроблено спеціальну програму кредитування на придбання енергоефективного обладнання та утеплення будинку, що регламентується Постановою Кабінету Міністрів "Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів" [7].

Постанова КМУ № 491 від 01.10.2014 р. "Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження" передбачає відшкодування позичальникам частини суми кредиту на купівлю електро- та твердопаливних котлів для приватних домогосподарств, яка становить до 20 % тіла кредиту, але не більше 5 тис. грн. Кредит надають державні банки "Ощадбанк", "Укресімбанк" та "Укргазбанк" на різних умовах [8].

На сьогодні діє також Державна програма встановлення квартирних лічильників газу, яка передбачає безкоштовне обладнання лічильниками всіх осель з газовими колонками або бойлерами до 2016 р. та решту – з газовими плитами до 2018 р. Передбачений обсяг фінансування всіх програм енергоефективності на 2015 р. – 343,5 млн грн, з них 97,9 млн грн направлено на компенсацію 30 % тіла кредиту, отриманого громадянами на утеплення приватних будинків, 198 млн грн – на компенсацію 40 % тіла кредиту на термомодернізацію багатопверхових будинків та 47,6 млн грн. – на компенсацію 20 % кредиту, взятого на придбання неgasових котлів [9].

Висновки. На наш погляд, для населення державна підтримка енергозбереження повинна бути переорієнтована від механізму здешевлення кредитів на дольове фінансування державою придбання енергозберігаючого обладнання та матеріалів. Адаже за результатами соціологічного опитування респондентів, 52 % опитаних готові інвестувати у підвищення енергоефективності свого житла за умови державної підтримки на принципах співфінансування, лише 18 % – за умов надання пільгових кредитів [10].

Для проведення ефективної політики фінансового стимулювання енергозбереження щодо вітчизняних підприємств вважаємо доцільними такі заходи: 1) відновлення податкових пільг по ПДВ та ввізному миту для імпортерів енергозберігаючого обладнання, якщо аналогів такого обладнання немає в Україні. При цьому необхідно розробити чіткий механізм визначення "аналогу" – не за розмірами, а за якісними характеристиками обладнання та матеріалів; 2) надання податкових пільг фірмам, які виготовляють енергозберігаюче обладнання та реалізують його, як на внутрішньому ринку, так і закордоном; 3) надання податкових преференцій для фірм, які реінвестують прибуток в придбання енергозберігаючої техніки й технологій; 4) зменшення тарифів для альтернативної енергетики до середньосвітового рівня, що унеможливить отримання надприбутків компаніями, які виробляють альтернативну енергетику, та зменшить фінансове навантаження на споживачів.

Література

1. Енергетичний баланс України за 2014 р. // Експрес-випуск від 28.11.2014 р., № 510/0/08.4 ви-14. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uabio.org/img/files/news/pdf/energy-balance-2013-updated.pdf>
2. Renewable energy statistics. [Electronic resource]. – Mode of access http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics#Primary_production
3. Закон України "Про енергозбереження" від 01.07.1994 р., № 74/94-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-вр>
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р., № 1005 "Про затвердження переліку товарів власного виробництва, 80 відсотків прибутку підприємств від продажу яких на митній території України звільняється від оподаткування". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1005-2011-п>
5. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page22>.
6. Це дуже просто. – Урядова ініціатива "Енергетична незалежність України". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oda.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/25493/ekonom2015.pdf>
7. Постанова Кабінету Міністрів "Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здевелювання кредитів" від 13.04.2011 р., № 439. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/439-2011-п>.
8. Механізм державної підтримки енергозберігаючих заходів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://sae.gov.ua/uk/activity/enerhoefektyvnist>
9. Фокус на житлові будівлі – Держенергоєфективності України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://sae.gov.ua/uk/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechenya/focus-na-budivli>
10. Підготовка проектних пропозицій із чистої енергії : практ. посібн. / за заг. ред. Р.Ю. Тормосова, О.П. Романюк, К.Р. Сафіуліної. – К. : ТОВ "Поліграф плюс", 2015 р. – 176 с.

Матвійчук Н.М. Финансовое стимулирование энергосбережения в Украине

Рассмотрены основные финансовые инструменты стимулирования энергосбережения в Украине. Проанализированы стимулы к энергосбережению в сфере альтернативной энергетики. Исследованы налоговые и таможенные льготы для предприятий, которые изготавливают и используют энергосберегающее оборудование. Освещены финансовые стимулы в жилом секторе, в частности: ценовые инструменты, бесплатная установка счетчиков газа, компенсация государством части кредитов на утепление домов и приобретение негазовых котлов. Определены основные проблемы использования финансовых стимулов энергосбережения и предложены направления их совершенствования для предприятий и населения.

Ключевые слова: энергосбережение, финансовое стимулирование энергосбережения, альтернативная энергетика, налоговые стимулы, кредитные инструменты стимулирования энергосбережения, "зеленый тариф", энергосберегающее оборудование.

Matviichuk N.M. Financial Incentives Energy Saving In Ukraine

The main financial instruments of stimulation energy saving in Ukraine are described. The incentives to energy-saving of renewable energy are analyzed. Tax and customs privileges for businesses that produce and use energy-saving equipment are researched. Financial incentives in the residential sector are described, including: pricing tools, free installation of gas meters, the state compensation part of the loans for warming of houses and purchasing of boilers, alternative gas. The main problems of financial incentives to energy saving are described and directions of their improvement for enterprises and population are proposed.

Keywords: energy saving, financial stimulation energy saving, alternative energy, tax incentives, credit instruments promoting energy saving, Feed-in tariff, energy-saving equipment.

УДК 330.31

Доц. М.В. Негрей, канд. екон. наук –
НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОПТИМІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ФУНКЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ КРАЇНИ

Земельні ресурси України характеризуються низьким рівнем заліснення та не-ефективним використанням площ сільських господарств. Заліснення є зовнішнім непрямим чинником ефективності сільськогосподарського виробництва, оскільки впливає на корисність та виробничі можливості неринковим шляхом. Проблему раціонального використання земельних ресурсів у дослідженні розглянуто як задачу максимізації функції суспільного добробуту на національному рівні, у якій визначається частка лісів та сільськогосподарських земель у загальній площі держави на основі їх ефективності на одиницю площі. Зростання заліснення території України буде ефективним, якщо воно буде забезпечено завдяки малопродуктивним сільськогосподарським землям.

Ключові слова: землекористування, заліснення, оптимізація, лісове господарство, сільське господарство, функція суспільного добробуту.

Вступ. Для розвинених країн упродовж останніх років характерна істотно екологізація навколишнього середовища. Головною особливістю цього процесу є зростання частки лісів і скорочення частки орних земель [2]. Аналогічні тенденції спостерігаються і в Україні, де поступово скорочується частка орних земель. Проте частка лісів у загальній площі України є вкрай низькою, незважаючи на зростання лісонасаджень [4]. Збільшення площ лісів є актуальною проблемою, оскільки внаслідок меліоративного впливу випадає більше опадів (на 32-25 %), збільшується сумарний річковий стік (до 15-20 %), що має особливо важливе значення для вододефіцитної степової природної зони, зростає урожайність сільськогосподарських культур (на 14-35 %), зменшується забруднення ґрунтів і ґрунтових вод. Ліси також мають важливе значення для запобігання ерозії ґрунтів і деградації ґрунтового покриву. Вони, депонуючи вуглець, зменшують негативний вплив змін клімату.

Рівень лісистості вважають зовнішнім непрямим чинником ефективності сільськогосподарського виробництва, впливаючи на корисність та виробничі можливості неринковим шляхом [7]. Сільськогосподарське виробництво України істотно залежить від впливу погодних і кліматичних умов, що спричиняє значні ризики в агробізнесі. До основних чинників ризику українського агробізнесу відносять: недостатній рівень капіталізації, низьку кваліфікацію потенціалу [8], незавершеність інституціональних перетворень в аграрному секторі [1], низький рівень технічного оснащення, сезонність виробництва тощо.

Матеріали та методи. Інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Європейської комісії, дані Державної служби статистики України, інформація щодо ефективності лісових і сільськогосподарських господарств. Теоретичною та методологічною основою дослідження є положення та висновки сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем оптимізації суспільного добробуту.

Результати. На наш погляд, проблему раціонального використання земельних ресурсів доцільно формалізувати як задачу максимізації функції суспільного добробуту на національному рівні, у якій визначається частка лісів та